

विकासमा विपद् जोखिम व्यवस्थापनको मूलप्रवाहीकरण

Photo: ECO Nepal

प्रकोपका घटनाबाट मानवीय सम्पत्ति, सामाजिक सम्पत्ति, प्राकृतिक सम्पत्ति, भौतिक सम्पत्ति र वित्तीय सम्पत्तिमाथि मानिसले अनुमान गरेको तुलनामा बढी क्षति हुने गरेको छ ।

प्रकोपका घटनाले विकासका संरचना ध्वस्त बनाउँछ, परिणामस्वरूप मुलुकको विकासप्रक्रिया अघि बढ्नुको साटो पछाडि धकेलिन्छ ।

प्रकोपका घटनाको उत्पत्ति र त्यसको सङ्कटासन्नताको विश्लेषण नगरी निर्माण गरिएका विकासका संरचनाले विपद् जोखिम बढाउँछन् ।

सहस्राब्दी विकास लक्ष्य (Millennium Development Goals) हासिल गर्ने दिशामा अग्रसर हुन र सहस्राब्दी विकासका उपलब्धिलाई दिगो बनाउन विकासका प्रयासहरूमा विपद् जोखिम न्यूनीकरणलाई मूलप्रवाहीकरण गर्नु आवश्यक छ ।

विकास प्रक्रियामा विपद् जोखिम व्यवस्थापनलाई मूलप्रवाहीकरण गर्न सकिएमा विपद्को सामना गर्ने स्थानीय, क्षेत्रीय र राष्ट्रिय क्षमता अभिवृद्धि हुनेछ ।

विपद् जोखिम न्यूनीकरण गरी
जोखिममुक्त नेपालको विकासका
लागि विपद् जोखिम व्यवस्थापनलाई
विकासप्रक्रियामा मूलप्रवाहीकरण गर्न
कानुनी व्यवस्था र संस्थागत
संरचनाको आवश्यकता अनिवार्य
देखिएको छ ।

गरिवी निवारणको लागि आर्थिक विकास जरुरी हुन्छ भने आर्थिक विकासको लागि भौतिक संरचना निर्माणको महत्वपूर्ण स्थान रहन्छ । यदि भौतिक संरचनाको निर्माणमा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका विधिको अनुसरण र कार्यान्वयन गर्न सकिएन भने त्यसले विकासमा गरिएको लगानी डुब्ने सम्भावना रहन्छ ।

सरकारले संरचनाको निर्माणमा मापदण्ड निर्धारण गर्ने क्रममा केही नगरपालिकामा भवननिर्माण संहिता लागू गरिसकेको छ । यस संहितालाई समयसापेक्ष रूपमा सुधार गरी सबै नगरपालिका र गाविसमा समेत लागू गर्नु जरुरी छ ।

विकास प्रक्रियामा विपद् जोखिम व्यवस्थापनलाई मूलप्रवाहीकरण गर्न समुदायस्तरदेखि नै प्रभावकारी कार्यन्वयन विधिको अवलम्बन गर्नु जरुरी हुन्छ ।

विकास निर्माण प्रक्रियामा स्थानीय समुदायको प्रत्यक्ष सहभागिताको प्रत्याभूति गरेर विपद्को सामना गर्ने वा जोखिम न्यूनीकरण

गर्ने स्थानीय ज्ञान, सीप र प्रविधिको सुदृढीकरण गर्नु आवश्यक हुन्छ ।

- नेपालका ७५ वटै जिल्लामा विपद् व्यवस्थापन योजना तयार गरी त्यसलाई गाविससम्म पुर्‍याउनु आवश्यक छ ।
- तराई क्षेत्रमा बाढीको जोखिम र पहाडी क्षेत्रमा पहिरोको जोखिम न्यूनीकरण गर्न बाढी र पहिरो नियन्त्रण प्रविधिको अनुसन्धान गरी उपयोगी मानिएका प्रविधिको उपयोग गर्ने वातावरण तयार गरिनुपर्छ ।

- सन् २००४ मा पाकिस्तानमा गएको भूकम्पको कारण भत्किएका कमजोर विद्यालय भवनले पुरिएर १८,००० भन्दा बढी स्कुले बालबालिकाको ज्यान गएको बताइएको छ । नेपाल पनि भूकम्पीय जोखिममा रहेको हुँदा विद्यालय जाने बालबालिकाको सुरक्षालाई ध्यानमा राखेर स्कुलहरूको भूकम्पीय प्रतिरोधी क्षमता बढाउने कार्यलाई तीव्र बनाउनु आवश्यक छ ।

प्रकोप व्यवस्थापन सम्बन्धी केही दस्तावेजहरू

- दैवी प्रकोप (उद्धार) ऐन, २०३९
- राष्ट्रिय प्रकोप व्यवस्थापन कार्ययोजना, २०५२
- तीन वर्षे कार्ययोजना, २०६२ २०६५
- प्रकोप पीडित उद्धार र राहतसम्बन्धी मापदण्ड, २०६४
- श्री विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय कार्यमञ्चको विधान, २०६५
- विपद् जोखिम व्यवस्थापन राष्ट्रिय रणनीति, २०६६
- विपद् व्यवस्थापन ऐन, २०६६
- प्रकोप जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी जन घोषणा, २०६६